

Ministerstwo Edukacji i Nauki

Departament Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych

DKOPP-WP.053.3.2022.MT
Warszawa, 07 lutego 2023 r.

Szanowni Państwo,

odpowiadając na petycję złożoną 26 listopada ub.r. w sprawie udziału w życiu szkoły podmiotów zewnętrznych oraz procedowania dopuszczania do użytku szkolnego podręczników uprzejmie informuję.

W związku ze zgłoszonymi postulatami dotyczącymi strony Ministerstwo Edukacji i Nauki zwróciło się o ocenę w tej kwestii do Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej. NASK jest państwowym instytutem badawczym nadzorowanym przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, którego misją jest poszukiwanie i wdrażanie rozwiązań, służących rozwojowi sieci teleinformatycznych w Polsce oraz poprawie ich efektywności i bezpieczeństwa. Instytut prowadzi badania naukowe, prace rozwojowe, a także działalność operacyjną na rzecz bezpieczeństwa polskiej cywilnej cyberprzestrzeni. Ważnym elementem działalności NASK jest też edukacja użytkowników oraz promowanie koncepcji społeczeństwa informacyjnego, głównie w celu ochrony dzieci i młodzieży przed zagrożeniami, związanymi z użytkowaniem nowych technologii.

Zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. ustawy Prawo oświatowe¹ szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

W odniesieniu do kwestii procedury dopuszczania podręczników do użytku szkolnego uprzejmie informuję, że Minister Edukacji i Nauki, zgodnie z art. 22a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty², dopuszcza do użytku szkolnego podręczniki po uzyskaniu pozytywnych opinii rzeczoznawców wyznaczonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania z listy rzeczoznawców prowadzonej przez tego ministra. Warunkiem dopuszczenia do użytku szkolnego większości podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego jest uzyskanie trzech pozytywnych opinii, sporządzonych przez rzeczoznawców, w tym:

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 z późn. zm.

- dwóch opinii merytoryczno-dydaktycznych, zawierających szczegółową ocenę poprawności pod względem merytorycznym i szczegółową ocenę przydatności dydaktycznej;
- jednej opinii językowej, zawierającej szczegółową ocenę poprawności pod względem językowym, w tym ocenę komunikatywności tekstu podręcznika.

Rzeczoznawca sporządzając opinię o podręczniku stwierdza, czy podręcznik spełnia warunki określone w art. 22a o ust. 3 ustawy o systemie oświaty i w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego podręczników³, a zatem ocenia, czy podręcznik jest poprawny pod względem merytorycznym, dydaktycznym, wychowawczym i językowym, w tym m.in.:

- uwzględnia aktualny stan wiedzy naukowej, w tym metodycznej;
- jest przystosowany do danego poziomu kształcenia, zwłaszcza pod względem stopnia trudności, formy przekazu, właściwego doboru pojęć, nazw, terminów i sposobu ich wyjaśniania;
- zawiera materiał rzeczowy i materiał ilustracyjny odpowiedni do przedstawianych treści nauczania;
- ma logiczną konstrukcję;
- zawiera zakres materiału rzeczowego i materiału ilustracyjnego odpowiedni do liczby godzin przewidzianych na dane zajęcia edukacyjne w ramowym planie nauczania dla danego typu szkoły;
- zawiera propozycje działań edukacyjnych aktywizujących i motywujących uczniów;
- umożliwia uczniom ze zróżnicowanymi możliwościami nabycie umiejętności ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Podręcznik musi zawierać usystematyzowaną prezentację treści nauczania z zakresu danych zajęć edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego.

Podręcznik, który spełnia wszystkie warunki określone przepisami uzyskuje pozytywne opinie rzeczoznawców i na tej podstawie jest dopuszczany do użytku szkolnego.

Przepisy dotyczące rzeczoznawców do spraw podręczników również określa ustawa o systemie oświaty i ww. rozporządzenie.

Rzeczoznawcą może zostać osoba posiadająca co najmniej wykształcenie wyższe magisterskie, doświadczenie i osiągnięcia w pracy naukowej lub dydaktycznej, kompetencje w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz rekomendację instytucji potwierdzającej posiadanie doświadczenia i osiągnięć w pracy naukowej lub dydaktycznej przez osobę ubiegającą się o wpis na listę rzeczoznawców, zapewniających należyte wykonywanie obowiązków rzeczoznawcy do spraw podręczników.

Instytucjami rekomendującymi mogą być stowarzyszenia naukowe, instytuty badawcze, jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk, Polskiej Akademii Umiejętności, uczelnie, komitety główne olimpiad przedmiotowych.

Zarzuty zgłoszone do podręcznika „Tajemnice przyrody. Podręcznik do przyrody dla klasy czwartej szkoły podstawowej”, autorzy: Maria Marko-Worłowska, Feliks Szlajfer, Joanna Stawarz, w związku z zamieszczeniem w nim informacji Departament Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych przedstawił wydawnictwu Nowa Era Spółka z o.o.

³ Dz.U. z 2019 r., poz. 2013

Wydawnictwo poinformowało, że w kolejnym wydaniu przedmiotowego podręcznika zostanie usunięty.

Informuję także, że Ministerstwo Edukacji i Nauki skieruje do wydawców podręczników szkolnych pismo wskazujące, iż w związku z tym, że podręczniki są w użytku przez co najmniej trzy lata szkolne a zawartość poszczególnych stron internetowych, jak i linków na nich zamieszczanych, może być na bieżąco modyfikowana w sposób nie zawsze odpowiedni dla uczniów, należy zwracać szczególną uwagę na tę kwestię i unikać odesłań do stron internetowych.

Podkreślić należy, że zgodnie z art. 22aa ustawy o systemie oświaty nauczyciel ma prawo do realizacji programu nauczania z zastosowaniem podręcznika lub materiału edukacyjnego oraz materiału ćwiczeniowego, ale może także podjąć decyzję o rezygnacji z korzystania z podręcznika lub ww. materiałów.

Procedura wyboru środków dydaktycznych przez szkoły jest określona w art. 22ab ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z nią dyrektor szkoły na podstawie propozycji zespołów nauczycieli, ustala:

- zestaw podręczników lub materiałów edukacyjnych obowiązujący we wszystkich oddziałach danej klasy przez co najmniej 3 lata szkolne;
- zestaw materiałów ćwiczeniowych obowiązujący w poszczególnych oddziałach w danym roku szkolnym.

Ustalenie zestawów obowiązujących w danej szkole odbywa się po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i rady rodziców danej szkoły.

Odnosząc się do zajęć obejmujących edukację seksualną uprzejmie informuję, że treści podstawy programowej przewidują realizację tych zagadnień w ramach zajęć edukacyjnych z biologii i wychowania do życia w rodzinie. Na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji, zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego⁴, w szkołach realizowane są zajęcia edukacyjne wychowanie do życia w rodzinie. Rodzice niepełnoletniego ucznia mogą zgłosić pisemnie dyrektorowi szkoły rezygnację z udziału ich dziecka, ucznia szkoły, wtedy uczeń niepełnoletni nie bierze udziału w tych zajęciach. Uczeń pełnoletni może ją zgłosić sam. W każdym roku szkolnym przed przystąpieniem do realizacji zajęć nauczyciel prowadzący zajęcia wychowanie do życia w rodzinie wraz z wychowawcą klasy przeprowadza co najmniej jedno spotkanie informacyjne z rodzicami uczniów niepełnoletnich oraz z uczniami pełnoletnimi. Zgodnie z § 5 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia nauczyciel jest obowiązany przedstawić pełną informację o celach i treściach realizowanego programu nauczania, podręcznikach szkolnych oraz środkach dydaktycznych. Za przeprowadzenie spotkań odpowiedzialny jest dyrektor szkoły, który także dopuszcza do użytku w danej szkole program nauczania.

W szkołach zajęcia prowadzą nauczyciele a nie edukatorzy seksualni. Dyrektor szkoły odpowiada za zatrudnianie nauczycieli zgodnie z właściwymi kwalifikacjami oraz za zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w szkole lub placówce,

⁴ Dz. U. z 2014 r. poz. 395 oraz z 2017 r. poz. 1117.

a także bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę poza obiektami należącymi do tych jednostek.

Odnosnie wprowadzania do szkół treści niezgodnych z wyznawanymi przez rodziców wartościami, uprzejmie wyjaśniam, że organ prowadzący szkoły czy organizacje pozarządowe np. fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje, nie posiadają kompetencji, by narzucać rodzicom wartości, w jakich mają być kształcone i wychowywane ich dzieci. Ustawowym obowiązkiem organu prowadzącego szkołę lub placówkę, zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁵, jest budowa, remont i wyposażanie szkół lub placówek w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, w stopniu pozwalającym najpełniej realizować zadania dydaktyczno-wychowawcze, określone w podstawie programowej. Organ prowadzący szkoły i placówki ma obowiązek prowadzić działania zgodnie z prawem. Przepisy ustawy o samorządzie gminnym stanowią, że nadzór nad działalnością gminy sprawowany jest przez wojewodę na podstawie kryterium zgodności z prawem⁶.

Przepis art. 58 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁷ wyraźnie określa, że organ prowadzący szkołę oraz organ sprawujący nadzór pedagogiczny, mogą ingerować w działalność dydaktyczno-wychowawczą i opiekuńczą szkoły jedynie w zakresie i na zasadach określonych w ustawie. Wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, respektowanie chrześcijańskiego systemu wartości oraz rozwijanie postaw obywatelskich i społecznych uczniów jest stałym zadaniem szkoły i integralnym elementem kształcenia ogólnego, realizowanym na bieżąco w ramach działalności edukacyjnej i wychowawczej szkoły⁸. Zadania szkoły w tym obszarze mają umocowanie w ustawie – Prawo oświatowe oraz aktach wykonawczych do tej ustawy, w szczególności w przepisach w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla poszczególnych typów szkół.

Organizacje pozarządowe mogą prowadzić działalność w szkołach tylko po uzyskaniu zgody dyrektora szkoły, wyrażonej po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły i rady rodziców. Jest to możliwe, jeżeli celem statutowym stowarzyszeń i organizacji jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki.

Należy podkreślić, że w każdej szkole realizowany jest program wychowawczo-profilaktyczny, który uchwała rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną na podstawie wyników corocznie przeprowadzonej diagnozy potrzeb. Prowadzone działania wychowawcze i profilaktyczne w szkole lub placówce powinny być zgodne z tym programem. Jego celem jest wspieranie wychowanków we wszechstronnym rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełni dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej. Zatem, to także środowisko szkolne decyduje o działaniach wychowawczych, które powinny być realizowane w danej szkole.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.

⁶ Art. 85-88 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40).

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.

⁸ Preambuła do ustawy – Prawo oświatowe.

Na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki została zamieszczona informacja przypominająca dyrektorom szkół o obowiązku uzyskania zgody rodziców na działalność stowarzyszeń i organizacji na terenie szkoły⁹. Jeśli rodzice wiedzą o tym, że dziecko w szkole uczestniczy w wydarzeniu niezgodnym z ich wartościami, mają prawo wyrazić swój stanowczy sprzeciw dyrektorowi szkoły lub placówki. W przypadku, gdy interwencja nie przyniesie oczekiwanego efektu, należy zwrócić się do właściwego terytorialnie kuratora oświaty, który podejmie adekwatne do zgłaszanego problemu działania nadzorcze. Celem bowiem działań Ministra Edukacji i Nauki oraz kuratorów oświaty jest m.in. ochrona uczniów przed treściami mogącymi zaburzyć ich harmonijny rozwój, a także zagadnieniami i wartościami sprzecznymi z oczekiwaniami rodziców.

W określaniu kształtu polityki edukacyjnej, a w tym edukacji seksualnej, każdy kraj jest suwerenny i określa zakres celów i treści nauczania w tym zakresie. Odnosząc się do publikacji WHO pt. „Standardy edukacji seksualnej w Europie”, zawierającej podstawowe zalecenia dla decydentów oraz specjalistów zajmujących się edukacją i zdrowiem, należy zauważyć, że na ostatniej stronie publikacji wyjaśniono, że użyte w tekście nazwy i prezentowane materiały nie wyrażają opinii Biura Regionalnego Światowej Organizacji Zdrowia dla Europy (WHO), Federalnego Biura ds. Edukacji Zdrowotnej (BZgA), ani Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), dotyczących prawnych regulacji związanych z jakimkolwiek państwem, obszarem, miastem i jego władzami czy odnoszącej się do kształtu granic. Występujące w tekście nazwy instytucji, firm, marek i określonych produktów nie świadczą o tym, że Biuro Regionalne Światowej Organizacji Zdrowia dla Europy (WHO) lub Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w jakikolwiek sposób je popiera czy rekomenduje na niekorzyść innych instytucji, firm, marek czy produktów. WHO, BZgA i UNDP nie ponoszą odpowiedzialności za szkody powstałe w wyniku wykorzystania tych informacji. Poglądy wyrażone w publikacji należą do autorów i autorek i niekoniecznie reprezentują oficjalne stanowisko Biura Regionalnego Światowej Organizacji Zdrowia dla Europy (WHO), Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), ich zarządów ani krajów członkowskich Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Z poważaniem

Artur Górecki
Dyrektor
/ - podpisano cyfrowo/

⁹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wychowanie---program-wychowawczo-profilaktyczny-szkoly-lub-placowki>